

СУЧАСНИЙ УРОК ЛІТЕРАТУРИ Й ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Василь Шуляр

У статті подані особливості ІКТ, проаналізований стан використання ІКТ у системі літературної освіти, форми і прийоми взаємодії з електронними програмними ресурсами, фрагменти моделей уроків української літератури з використанням ІКТ.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, етапи застосування комп'ютерних технологій на уроках літератури, типологія уроків із використанням ІКТ, форми та прийоми взаємодії з електронним програмним ресурсом (ЕПР).

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК ЛИТЕРАТУРЫ И ИНФОРМАЦИОННО-КОМУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Василий Шуляр

В статье представлены особенности ИКТ, проанализировано состояние использования ИКТ в системе литературного образования, формы и приёмы взаимодействия с электронными программными ресурсами, фрагменты моделей уроков украинской литературы с использованием ИКТ.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, этапы использования компьютерных технологий на уроках литературы, типология уроков ИКТ, формы и приёмы взаимодействия с электронным программным ресурсом (ЭПР).

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES (ICT) IN THE PREPARATION OF MODERN LITERATURE LESSON

Vasyl ' Shulyar

The article presented the features of ICT, analyzed the status of ICT-using and proposed a typology of ICT in lessons, literary education system, forms and methods of interaction with electronic resource management software, fragments of models Ukrainian literature lessons using ICT.

Key words: information and communication technologies, stages of use of computer technology in the classroom literature typology lessons, ICT, forms and methods of interaction with the EPR (electronic program resource).

Літературна освіта сучасного читача буде зреалізованою сповна, якщо вчитель мудро поєднає використання традиційних та інноваційних засобів навчання/учіння. До перших уключимо: читання художніх творів із книги; опрацювання літературно-критичних матеріалів із часописів, видань, підручника; використання документальних текстів; вивчення щоденникових записів письменника; ознайомлення з епістолярною спадщиною митця; відвідини садиб, меморіальних комплексів і музеїв; зустрічі з письменниками або їх родичами, колегами, друзями та ін. Інноваційні засоби формування

літературної компетентності учнів-читачів передбачають використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) або НІТ (нових інформаційних технологій): мультимедійних посібників; електронних програмних засобів для виявлення рівня читацької компетентності; різноманітних комп'ютерних програм для виконання літературно-мистецьких завдань; Інтернет-засобів для одержання інформації, налагодження комунікативного зв'язку в різних режимах і форматах.

Основні тенденції нових інформаційних технологій (НІТ), на нашу думку, характеризуються такими

особливостями, як: наявність великої кількості баз даних, що містять інформацію практично за всіма видами людської діяльності; функціонування ряду технологій, які забезпечують доступ до цієї інформації за допомогою різних систем зв'язку; розширення функціональних можливостей інформаційних систем на основі мультимедіа. Свідченням цього є дослідження вчених, досвід практиків щодо використання ІКТ на уроках літератури й інших предметів та методика побудови заняття із застосуванням аудіовізуальних і відеоматеріалів, мультимедійних засобів: Р. Осіпа, Н. Потелло – елементи інформаційної технології на уроках української мови і літератури [10]; В. Оліфіренко, С. Оліфіренко – Інтернет на уроках української літератури; літературні сайти і веб-сторінки для вчителів зарубіжної літератури [8–9]; О. Ісаєва – комп'ютер на уроці літератури і проблеми його використання; комп'ютерні технології в процесі розвитку читацької культури старшокласників [5]; А. Уліщенко, В. Уліщенко – інформаційні технології в навчанні мови та літератури [17]; Л. Назаренко – уроки літератури з використанням інформаційних технологій [7]; Т. Бабійчук – методика створення відеозаписів художніх творів української літератури [2]; Л. Богдан, В. Шуляр, І. Царлова – застосування мультимедійних технологій та конструювання мультимедійного уроку засобами зарубіжної літератури [3; 19]; Г. Дегтярьова, Т. Папернова – підготовка вчителя до проведення сучасного уроку в умовах інформатизації освіти [4]; В. Шуляр – філологічні Інтернет-ресурси на уроках української і світової літератури, використання електронних програмних засобів для конструювання моделі уроку літератури та програми вивчення

літературної теми (для учня-читача) [18] та ін. Наприклад, ІКТ на уроках історії та в початковій школі: Я. Нетеча, Хмельницька обл.; В. Дрібниця, Київська обл.; Д. Десятов, Миколаївська обл.; О. Срібняк, О. Худобець, В. Жаріков, м. Київ; Г. Анісімова, О. Нікулочкіна, м. Запоріжжя.

ІКТ (НІТ), за твердженням В. Кременя, визначають розвиток особистості, що є основним критерієм прогресу будь-якого суспільства, робить індивідуальний розвиток людини головним і основним важелем подальшого прогресу та людства в цілому [6, с. 4]. Без сучасної, оновленої освіти, яка б, окрім іншого, використовувала інформаційно-комунікаційні технології, Україна не матиме майбутнього, бо там, де йдеться не про демонстрацію знань, а їх застосування для аналізу або/і використання в нетрадиційних ситуаціях, наші діти мають гірші показники.

Отже, метою впровадження ІКТ (НІТ) є підготовка школярів до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, передачі знань молоді, засобом здійснення якої є комп'ютерна техніка і програмові продукти. Окрім того, рівноцінний доступ до знань забезпечує можливість підвищувати рівень читацької діяльності, використовувати творчий потенціал, набувати якісно нового рівня літературної освіти, стати кожному читачеві активним учасником навчального процесу.

Розробляючи технологічні моделі компетентнісно-діяльнісного уроку літератури, зважаємо на гіпотезу Т. Сергєєвої: «... нові інформаційні технології здійнять принциповий (бажаний) вплив на процес навчання в тому випадку, якщо вони будуть включені до нової моделі навчання, а їхні засоби – реалізовуватимуть свої специфічні функції» (інформаційну,

модельовання і конструювання), а застосування НІТ у традиційній моделі навчання лише посилить її негативні сторони [11, с. 4]. Беручи до уваги висловлене, ми перевірили в практиці роботи і зробили висновок, що для підвищення ефективності навчання важливим є не стільки характер використовуваних засобів, скільки спосіб їх застосування.

Типологію уроків ІКТ можна класифікувати за домінуючим методом або видом діяльності в системі літературно-мистецької освіти учня-читача як адаптовано-новаційну, модифіковано-інноваційну:

- адаптовано-новаційна класифікація уроку з літератури з використанням ІКТ:
 - урок-лекція: аудіо-, відео-, слайд-лекція;
 - урок-консультація: індивідуальна, групова, email-пошта, аудіо-відео-, чат-, форум-, онлайн-консультація тощо;
 - урок-семинар: аудіоконференція, відеоконференція, чат-семинар, семинар-форум, епістоконференція тощо;
 - лабораторно-практичні заняття: аудиторні й домашні; індивідуальні, у парі, групові, колективні: есе, реферати, повідомлення, сценарії, презентації тощо;
 - літературно-мистецькі проекти: інформаційні, дослідницькі, творчі;
 - ігрові Інтернет-заняття;
 - контрольно-корекційні заняття літературних досягнень учня-читача: проміжні, тематичні, семестрові, підсумкові, державна підсумкова атестація в режимі Інтернет-виконання;

іспити/заліки, ситуаційні літературно-мистецькі завдання;

- навчальні науково-дослідні роботи учня-читача: написання робіт у МАН, літературно-мистецька практика, культурологічні екскурсії;
- модифіковано-інноваційна класифікація Інтернет-уроку з літератури:
 - Інтернет-урок: урок-заняття з літератури, урок-дослідження літературно-мистецького матеріалу; віртуальний урок-семинар за літературно-мистецькою проблемою; веб-квест за літературно-мистецькою темою;
 - інклюзивно-дистанційний урок: заняття літературного читання для дітей із обмеженими фізичними можливостями.

Компетентісно-діяльнісний урок літератури з використанням ІКТ є ефективним, коли учні-читачі не будуть пасивними споживачами віртуальної інформації в різних форматах. Важливо дозовано забезпечувати активну взаємодію суб'єктів літературної освіти з електронними навчальними продуктами. Інтерактивна взаємодія буде результативною, якщо вчитель літератури сповна використовуватиме контент електронного програмного ресурсу (ЕПР). **Контент** – сукупність змістових елементів, візуальний і звуковий ряди, які доповнюються елементами управління, що забезпечують переміщення по змістовому літературно-мистецькому масиву. Тобто переходити від одного фрагмента до іншого, відпрацьовувати обсяг заданої інформації тощо. Такий нелінійний рух – є своєрідною навігацією за елементами контенту.

Важливо на такому уроці оптимально використовувати форми та прийоми взаємодії з електронним

програмним ресурсом (ЕПР), які будуть структуровані за чотирма рівнями в порядку зростання їх ефективності за рахунок зростання інтерактивності:

1. Умовно-пасивні форми, прийоми: читання тексту художнього твору (електронна книга, «перегортання» сторінок, перегляд ілюстрацій, світлин тощо або скролінг); перегляд графічних зображень статичних і динамічних (моделей, таблиць, схем, портретів письменників і т. ін.); прослуховування текстів (художніх, музичних творів; акторського виконання; комбіновані форми – пісня або мовлення на фоні музики, презентаційного показу і т.п.).

2. Активні форми, прийоми: навігація за елементами контенту (операції в гіпертексті, перехід по візуальних об'єктах); копіювання елементів контенту в буфер (для створення власних оригінальних композицій або елементів моделі уроку літератури чи програми вивчення літературної теми учнем-читачем); масштабування і трансформування зображень (збільшення ілюстрації для вивчення/розгляду, поворот об'ємних моделей теоретико-літературних понять для усвідомлення їх сутності; зміна азимута й кута зору (повороти, «наїзд камери», управління інтерактивною композицією для вирішення літературно-мистецького завдання).

3. Діяльнісні форми, прийоми: видалення/уведення в активне поле контенту; переміщення об'єктів для встановлення їх відповідностей, ієрархії; суміщення об'єктів для їх зміни або одержання нового об'єкта; складання власних композицій, структурних елементів (ситуацій уроку); зміна параметрів/характеристик об'єктів і процесів.

4. Дослідницькі форми, прийоми – взаємодія з елементами контенту даного ЕПР для створення власного, неповторного продукту: авторська

модель уроку літератури; відсоролик за творчістю письменника; відеофрагмент інсценізування художнього твору як мікрофільм тощо.

На уроці літератури з використанням ІКТ, наприклад, педагогічні (едукативні) ситуації можуть включати [20]:

I. Вступне слово-звернення вчителя до учнів-читачів

1.1. Особистісно значуща літературно-мистецька проблема, тема, напрям для обговорення/вирішення в інформаційному режимі.

1.2. Життєва ситуація письменника, учня-читача з використанням відеофрагмента.

1.3. Культурологічна подія в житті вітчизняного та світового віртуального читача з демонстрацією аудіо-відеоролика.

II. Орієнтаційно-прогностична лінія літературної освіти

2.1. Повідомлення, корпоративне формулювання теми, проблеми, напряму уроку з використанням ІКТ, читацьких завдань.

2.2. Визначення особистісно важливих цілей діяльності суб'єктів інформаційно-комунікативного простору в реальному часі або віртуальному просторі (чат, форум, скайп).

2.3. Умотивування наступної діяльності вчителем літератури, мережевим координатором, батьками або/і школярами.

2.4. Позитивна настанова на використання навчальних програм, вирішення літературно-мистецьких завдань.

III. Проективно-операційна лінія літературної освіти

3.1. Підготовка до вивчення, розгляду, обговорення літературно-мистецької проблеми, теми:

3.1.1. Формулювання літературно-мистецької проблеми, теми для обговорення в різних режимах.

3.1.2. Визначення режимів опрацювання, вивчення та обговорення проблеми, теми (у реальному часі, режимі онлайн-консультації тощо).

3.1.3. Підготовка тезаурус-словника теми, розроблення проблеми.

3.1.4. Постановка системи запитань-орієнтирів до опрацювання літературно-мистецьких матеріалів (різні формати співпраці).

3.1.5. Розроблення варіативного Інтернет-пакета завдань відповідно до визначеного режиму зв'язку між учителем літератури, мережевим викладачем та учнем-читачем.

3.1.6. Підбір ілюстративного матеріалу до обраної проблеми, теми (обмін ними з використанням Інтернет-ресурсів).

3.2. Моделі Інтернет-освітньої діяльності віртуального учня-читача (ВУ-Ч), педагога-координатора (П-К), мережевого викладача-тьютора (МВ-Т):

3.2.1. *Класична модель навчання:* передача П-К → ВУ-Ч = Ін-П Л-МЗд (Інтернет-пакет літературно-мистецьких завдань) → перевірка МВ-Т – направлення результатів П-К → ВУ-Ч ← можлива он-лайн-консультація або коментар МВ-Т виконаних Ін-П Л-МЗд віртуальним учнем-читачем = ПК (підсумковий контроль читацьких досягнень).

3.2.2. *Модель індивідуалізованої організації літературної освіти:* виконання ЦЗд (індивідуальні діагностичні завдання) → розроблення О-Зор Ін-П Л-МЗд (особистісно зорієнтованого пакета літературно-мистецьких завдань) + надання Кц Л-МР і Мл (колекції літературно-мистецьких ресурсів і матеріалів) П-К → ВУ-Ч ← обов'язкова онлайн-

консультація або коментар МВ-Т виконаних Ін-П Л-МЗд віртуальним учнем-читачем в ІР (індивідуальному режимі) + ПрК (проміжний контроль читацьких досягнень) із використанням О-Зор МПЗФ (особистісно зорієнтовані методи, прийоми, засоби і форми) = ПК (підсумковий контроль читацьких досягнень у дистанційному форматі).

3.2.3. *Модель літературної освіти в режимі «лекційно-групової співпраці»:* очна лекція МВ-Т (у обмеженому режимі) → віртуальна лекція МВ-Т (відеоконференція, аудіоконференція, телетрансляція, демонстрування відео-запису) → надання П-К → ВУ-Ч лекційних матеріалів і завдань (Ін-П Л-МЗд) для семінарських занять (СмЗ) → проведення СмЗ П-К (виконання проєктів, обговорення питання в різних режимах, віртуальні дискусії та обговорення) у визначений час навчального графіка (онлайн-режим, чат, форум, електронна пошта) – опрацювання надісланих матеріалів у вільному режимі → МВ-Т (проміжний контроль читацьких досягнень) із використанням О-Зор МПЗФ (особистісно зорієнтовані методи, прийоми, засоби і форми) + обов'язкова онлайн-консультація або коментар МВ-Т виконаних Ін-П Л-МЗд віртуальним учнем-читачем в ІР (індивідуальному режимі) ← корекція лекційно-семінарських матеріалів, О-Зор Ін-П Л-МЗд + О-Зор МПЗФ (особистісно зорієнтовані методи, прийоми, засоби і форми) = ПК (підсумковий контроль читацьких досягнень) у реальному режимі та дистанційно.

IV. Рефлексивно-корективна лінія контролю літературної освіти, читацького досвіду учнів

4.1. Представлення, демонстрація результатів читацької діяльності: звіт

учня-читача за результатами прочитання й опрацювання художнього твору, різнопланових літературно-критичних матеріалів за творчістю письменника в різних режимах (див. вище).

4.2. Обмін враженнями від прочитаного, прочитаного (за творчістю письменника) у форумі, чаті, онлайн-режимі, по скайпу.

4.3. Оперативний контроль літературно-читацького досвіду учнів із використанням мультимедійного посібника.

4.4. Варіативні завдання домашньої читацької роботи.

V. Заключне слово-епілог словесника

5.1. Місце твору (творчості) письменника, особистості митця в читацькому житті людини або/і частота звернення віртуальними читачами/глядачами/слухачами.

5.2. Роль системи образів для розуміння змістів (смыслів) художнього твору, їх інтерпретування реальними читачами та віртуальними (у блозі, твітері, фейсбуці тощо).

Для прикладу розглянемо, у який спосіб і на яких етапах доцільно застосовувати комп'ютерні технології в системі літературної освіти взагалі та під час вивчення, аналізу та інтерпретування художнього твору зокрема. На етапі підготовки до сприйняття твору, який розглядається учнями-читачами можна продемонструвати відеоряд під музичний супровід: портрети, ілюстрації або репродукції картин Тараса Шевченка, фрагменти відеоматеріалів із художніх фільмів, які тісно чи іншою мірою пов'язані з творчістю цього періоду, що вивчатиметься. Для цього у підготовці вчителя слугуватимуть або мультимедійні посібники різного формату [14–16], або Інтернет-джерела.

Не виключаємо варіант, що сучасний учитель може змодельовати віртуальний простір вивчення літературної теми й самостійно, послуговуючись інформаційно-комунікаційними технологіями та відповідними засобами. Із метою зацікавлення літературною темою або творчістю конкретного письменника, створення необхідної атмосфери у сприйнятті художнього твору можна скористатися віртуальною екскурсією до музею митця слова. Наприклад: <http://www.youtube.com/watch?v=NgZa1rC6JhQ&feature=related3> – переглянути відеофрагмент «Шевченко і Переяслав», підготувати екскурсійну розповідь (заочна подорож до садиби, меморіального Будинку друга Шевченка Андрія Йосиповича Козачковського; цінним є виявлення фактів, які пов'язані з перебуванням Кобзаря в гостинах у друга, знайомство з особистими речами поета, оригіналами його картин і малюнків, автографами віршів, які написані в Переяславі). Із метою поглиблення літературних знань учням-читачам надаються додаткові Інтернет-адреси, сайти, наприклад, «Шевченко і Торонто (Канада)»: <http://www.youtube.com/watch?v=xgGvGoVk-B4&feature=related>, де вони можуть почерпнути іншу інформацію, що забезпечуватиме практичні навички в пошуці й адаптуванні вибраної, а потім відібраної інформації для виконання завдань на наступному уроці.

Урок, змодельований із фрагментом віртуальної екскурсії, засвідчив можливість глибокого емоційного впливу на учнів; багатий потенціал для створення виховних ситуацій; високий рівень наочності; високу інформативність; формування особистісних якостей, власної системи цінностей. Після перегляду відеоекскурсії 95 % учнів 6, 7, 9 класів відзначили, наскільки вражаючими є два факти,

виокремлені школярами: американський континент має єдиний музей Шевченка і вшановує нашого земляка, великого українця; вандалізм людей (спалення музею, нищення монумента Кобзаря) і мудрість громадян у відновленні та зберіганні культурної (хоч і далекої для них) української спадщини. Віртуальна екскурсія триває 10 хв., то ж її вчитель може переглянути разом із школярами, обмінятися враженнями, виконати певні завдання.

На етапі сприйняття художнього твору за допомогою комп'ютера та Інтернету можемо представити оригінал твору та його переклади різними мовами, або продемонструвати аудіо, на якому записано звучання цього тексту різними мовами. Наприклад, «Заповіт» Тараса Шевченка. Наступним рухом до формування читацької компетенції школярів може бути вивчення цього твору різними мовами або рідними мовами дітей різних національностей, які навчаються в даному класі чи школі. У філологічному класі школярам пропонуємо провести лінгвістичний практикум, де вони відстежуватимуть, наприклад, уживання слів: «заповіт», «Україна», «край», «сім'ї великій, В сім'ї вольній, новій» та інші різними мовами, з'ясовуючи ритмомелодику україномовного та іномовного тексту художнього твору Кобзаря. Для семикласників рекомендуємо переглянути фрагмент із серії «Великі українці» – «Тарас Шевченко. Заповіт». Перед переглядом рекомендуємо також подумати над варіантами назви даного сюжету. У результаті обговорення учні зупинилися на чотирьох варіантах: «Заповіт», «Батьківський заповіт», «Мій шлях широкий», «Стежка життя ...». Відповідно до назв учні-читачі можуть, за бажанням, підготувати повідомлення або виконати творчу роботу. Цікавою, результативною й ефективною виявилася робота щодо складання сценарію фільму за зразком переглянутого з

подальшою підготовкою поширеної розповіді про факти з життя Великого Кобзаря. План сценарію вийшов таким:

1. «Залізні стовпи» дитинства.
2. Змучений край.
3. Лицарі минулого.
4. Віще батьківське слово.
5. Посмертне життя Кобзаря.
6. Шевченко в автопортретах.

Цінність такої поглиблювальної роботи після або перед вивченням художнього твору «Заповіт» – очевидна. Фрагмент демонструється двічі, триває 5 хв., діти його можуть переглянути додатково вдома за адресою: <http://www.youtube.com/watch?v=PAsoWxEkROM>.

Етап підготовки до аналізу художнього твору може бути означений виявленням первісної читацької оцінки художнього твору через онлайн-консультацію, у чат-режимі, на форумі чи через скайп. Особливо це цікаво, коли текст новий або розглядатиметься на уроці позакласного читання чи літератури рідного краю. Миттєвість вражень після читання, важливо враховувати і використовувати вчителів у процесі підготовки до наступного уроку. Таке спілкування поглибить читацьку рецепцію, забезпечуватиме неперервність «віртуального діалогу», або потім і реального, у класі за художнім твором. У такий спосіб учитель може надіслати і свій коментар, власні враження, налаштувати учнів на той чи інший понятійно-термінологічний апарат, який прислужиться їм у спілкуванні наступного уроку.

Під час аналізу художнього твору важливо використовувати аудіо-візуальні фрагменти інтерпретації літературного тексту іншими видами мистецтва: ілюстративні та фотосвітлини; фрагменти фільмів і вистав за твором; авторське читання власного твору тощо. Це дасть можливість читачеві по-іншому оцінити свої враження, і тоді твір «заграє» іншими барвами. Звичайно, таке зіставлення має бути

доречним, поглиблювати або розширювати культурологічний і культурний простір учнів-читачів тощо.

Підсумковий етап вивчення художнього твору або творчості письменника передбачає узагальнення й систематизацію набутих читацьких умінь і навичок або контролю і корекції літературних досягнень учнів-читачів. Із цією метою можна запропонувати різні завдання, які спрямовані на самостійну пошукову творчу роботу. Наприклад, переглянути відеофрагменти вдома, підготувати творчу роботу за однією з тем, напрямів, форм: «Шевченко-художник» (презентація репродукцій із власним мистецьким коментарем-озвученням); літературна казка за мотивами мистецьких полотен Тараса Шевченка (назву підібрати самостійно; візуальний і звуковий ряди мають містити світлини, музичний супровід, власний коментар); поезія Тараса Шевченка і сучасне музичне виконання (створити відеокліп, підготувати власний коментар). Для виконання завдання старшокласники можуть скористатися такими електронними адресами: <http://www.youtube.com/watch?v=F8T0btgAGtc&feature=related>. Тарас Шевченко. Казки картинної галереї (за мистецькими полотнами Кобзаря) – Казки старого пасічника або в гостях у тіточки Сови; Шевченко-художник (ТРК ГЛАС, 2006, Автограф): <http://www.youtube.com/watch?v=4S2J0pv74ac>.

Цікавим може бути епілог уроку за творчістю Тараса Шевченка з використанням відеофрагмента: Богдан Лепкий, «Умер поет», читає артистка Валентина Бондар, автор кліпу – Тарас Каляндрук; тривалість фрагмента – 1,27 хв. Запропонувати учням до уроку – читацької конференції підготувати власний варіант експозиції (вступного слова) і епілогу через змонтований відеокліп, використовуючи поезії митців слова про Шевченка під

загальною назвою «Вплетемо своє слово у вінок посвяти Кобзареві».

Інформаційні технології в системі уроків української літератури можна класифікувати з урахуванням форм, методів, засобів організації навчання, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій. Сукупність спеціально відібраних інформаційних ресурсів і сервісів телекомунікаційної мережі Інтернет є основою для заповнення освітнього середовища сучасного уроку літератури, де відбуватиметься взаємодія/співпраця суб'єктів/об'єктів співпраці: учень-читач → художній твір ← інформаційні засоби комунікації → учитель літератури ← мережевий викладач.

Така орієнтовна співпраця активно практикується й апробується в Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти у форматі очно-дистанційної школи для обдарованої та здібної учнівської молоді «Інтелектуальний потенціал Миколаївщини» за адресою: <http://obdarovanid.moippo.org.ua/>.

Робота з комп'ютером, Інтернет-засобами, ЕІР сприяє: підвищенню інтересу і загальної мотивації до навчання; індивідуалізації навчання; активізації у використанні й демонструванні привабливих і швидкозмінних форм подання інформації; доступності «банків інформації»; розширенню тестового матеріалу; об'єктивності контролю літературних досягнень. Виконання літературно-мистецьких завдань із використанням ІКТ передбачає формування елементів як логічного, так і образного мислення, уміння застосовувати вивчені теоретичні положення в практиці літературної діяльності та усвідомлення багатовекторності інтелектуального самовдосконалення своєї читацької компетентності.

Використовуючи ІКТ, словесник має пам'ятати про ті ризики, які можуть переслідувати суб'єктів літературної освіти, якщо не витримуватимуться

санітарно-гігієнічні, валеологічні приписи, порушено баланс між «живим» літературно-мистецьким матеріалом та Інтернет-джерелом, реальним спілкуванням «наживо» і віртуальним, проживання в просторі, відірваному від природи, реалій життя, тактильного та нюхового сприйняття оточуючого тощо може призвести до небажаних наслідків. Про такі загрози й небезпеки прописано групою Харківських учених і практиків у посібнику за загальною редакцією М. Коченгіної [13].

Сьогодні активно розробляються технології підготовки і проведення мультимедійного уроку, моделі про-

ведення уроку з використанням мультимедійних курсів тощо (Г. Анісімова, Г. Дегтярьова, Л. Назаренко, В. Шуляр, І. Царлова). Мультимедійний урок літератури ще малодосліджений як у теорії навчання, так і практичній діяльності вчителів і використовується або недостатньо, або безсистемно з недостатньо вибудованою структурою і практичною відсутністю чітких методичних рекомендацій у його підготовці та проведенні. Це може стати перспективою вивчення, розроблення на технологічному рівні та впровадження в систему літературної освіти та читацької діяльності її суб'єктів.

Література

1. Андрущенко В. Філософія і педагогіка в предметному полі освіти / В. Андрущенко // Філософія освіти : навчальний посібник ; за заг. ред. : А. Андрущенко, І. Предборської. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – С. 6–23.
2. Бабійчук Т. Театр педагогічний. Методика створення відеозаписів художніх творів української літератури / Т. Бабійчук. – Бердичіврегіон-видав, 2004. – 100 с.
3. Богдан Л. Застосування мультимедійних технологій / Л. Богдан // Інноваційні технології та сучасний урок літератури. – К. : Шкіл. Світ; Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
4. Дегтярьова Г. А. Підготовка до проведення сучасного уроку в умовах інформатизації освіти : навчально-методичний посібник / Г. А. Дегтярьова, Т. В. Папернова ; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. – Х. : Харківська академія неперервної освіти, 2011. – 220 с.
5. Ісаєва О. Комп'ютер на уроці літератури як методична проблема / О. Ісаєва // Всесвітня література. – 2009. – № 5. – С. 2–5.
6. Кремень В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства / В. Кремень // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2006. – № 6. – С. 4–8.
7. Назаренко Л. Уроки літератури з використанням інформаційних технологій : методичний посібник / Л. Назаренко. – Миколаїв : ОІППО, 2011. – 136 с.
8. Оліфіренко В. Інтернет на уроках української літератури : посібник-довідник / В. Оліфіренко, С. Оліфіренко. – К. : Грамота, 2007. – 208 с.
9. Оліфіренко С. Мандрівка Інтернет-сторінками зарубіжної літератури : посібник-довідник / С. Оліфіренко. – К. : Грамота, 2007. – 344 с.
10. Осіпа Р. Елементи інформаційної технології навчання на уроках української мови та літератури / Р. Осіпа, Н. Потелло // Українська мова і література. – 1993. – № 8. – С. 58 – 59.
11. Сергеева Т. Новые информационные технологии и содержание обучения / Т. Сергеева // Информатика и образование. – 1991. – № 1. – С. 3–10.
12. Срібняк О. Педагогічний дизайн мультимедійного уроку / О. Срібняк, О. Худобець // Історія України. – 2008. – Жовтень (№ 37). – С. 10–12.
13. Створення безпечного інформаційного середовища для дитини дошкільного віку : науково-методичний посібник / Коченгіна М. В., Замазій Ю. О., Коваль О. А.,

Остапенко А. С. та ін. ; [за заг. ред. М. В. Коченгіної]. – Х. : Харківська академія неперервної освіти, 2011. – 96 с.

14. Українська література. 11 клас [електронний ресурс] : програмний засіб навчального призначення. – К. : Мальва, 2006. – 1 ел. опт. диск. – назва з контейнера.

15. Українська література. 8 клас [електронний ресурс] : методичний посібник. – К. : ДП «Інститут педагогічних інформаційних технологій», ТОВ «Вівере Бене 2», 2010. – 32 с. – 1 ел. опт. диск. – назва з контейнера.

16. Українська мова і література. Школа у творчому пошуку : збірник 2 / Клокар Н. І., Потіха В. В., Чубарук О. В. та ін. – К., 1997. – 60 с.

17. Уліщенко А. Застосування інформаційних технологій у навчанні мови та літератури : методичний посібник / А. Уліщенко, В. Уліщенко. – Х. : ХОНМІБО, 2006. – 96 с.

18. Шуляр В. І. Методична лоція : бібліографічний путівник учителя літератури / В. І. Шуляр. – Миколаїв, 2008. – 336 с.

19. Шуляр В. Технологія мультимедійного уроку : навч.-методич. посіб. / В. Шуляр, І. Царлова. – Миколаїв : ОППО, 2011. – 64 с.

20. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури : теорія, методика, технологія : монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 876 с.